

# A populizmus ellenszere

**A hosszú ideje tartó populisták politikája rothadt gyümölcsöt termelt Európában. Politikusok szívós munkával építették a hamis ígéretek, a látszatjóléti juttatások festett színeket, amely egyben tarthatatlannak bizonyult Írországtól Görögorszáig, Spanyolországtól Romániáig, s amely a csőd szélére juttatta fél Európát. Ha ideges államfők és pénzügyi vezetők az utolsó másodpercben nem állítanak össze több száz milliárd eurós segélycsomagot, ha kormányok nem jelentenek be sorra súlyos megszorító intézkedéseket az Atlanti-óceántól a Fekete-tengerig, akkor Görögország a szakadékba zuhan, nagy valószínűség szerint magával rántva fél tucat országot, és rég nem látott válságot idézve elő egész kontinensünkön.**

[Kerek-Bárczy Szabolcs](#) | Népszabadság | 2010. május 29.

A recept nem volt ismeretlen a történelemből: a szűk látókörű politikusok hada dobta sutba a jövő biztonságát a cukormáz szavakon megvehető, rövid távú hatalomért. A mostani válságot azonban világosan előre lehetett látni. A 2008 őszen kirobbant pénzügyi válság csak gyorsította a lefelé ívelő társadalmi és gazdasági folyamatokat. Akkor mégis miért szavaznak tömegek a felelőtlenül ígérgető populistákra?

A belgiumi flamand író, David Van Reybrouck *A populizmus védelmében* című, magyarul a Könyvfesztiválra megjelent elgondolkodtató esszéje az elitek és a tömegek közötti képzettségbeli és kulturális szakadékban látja a fő okot. A populisták vezér felismeri azt, hogy a választók túlnyomó többsége nem kap megoldásokat az őt érintő problémákra, mert a tanult elit elszakadt a többség valóságától, ezért megkerüli az elit által uralt parlamentet, közvetlenül az általa homogénnek tekintett néphez fordul. A populisták fölnagyítja az elit-tömeg ellentétet, az emberek félelmére, dühére és elitellenes gyűlöletére apellál. A demokratikus társadalom nyitott, amit a politikai hatalom nyitottsága biztosít. A demokrata lételeme a sokféle értékrendszer egyidejű jelenléte és versenye, a társadalom stabilitását ezen legitim értékek és érdekek ütköztetése, végső soron a kompromisszumok folyamatos keresése árán véli biztosíthatónak. A populisták ezzel szemben azt akarja, hogy a nép közvetlenül kerüljön hatalomra, ez a törekvés viszont kizárja a vitákat és ellentmondásokat.

Vékony a határmezsgye a szélsőséges populisták és a demokraták között, mert - ahogy ezt számos helyen látjuk Nyugat-Európában - a demokraták úgy próbálják a demagóg populisták lába alól kihúzni a szőnyeget és védeni befolyásukat, hogy maguk is élnek a felelőtlen ígérgetés eszközével. Így azonban egyenes út vezet a csődhez. Egyetértve Van Reybrouckkal, a megoldás egyik legfontosabb eleme nem lehet más, mint a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása minél több ember számára. A populisták ugyanis kevesebb termékeny talajra lel ott, ahol a provincializmus mellett uralkodóvá válik a széles látókörű szemlélet, ahol a mindinkább tanult emberek a problémákat nem végtelenül leegyszerűsítve, hanem a maguk összetettségében képesek látni.

A gondolkodó ember mérlegeli saját bonyolult életének a lehetőségeit, ezért több az esélye annak, hogy elfogadja a másik embernek az övétől eltérő véleményét. Minél nagyobbak ugyanis az ismereteink a világról, annál jobban megismerjük önmagunkat is, és annál kevésbé leszünk hajlamosak délibábokat kergetni, annál inkább értékeljük azokat a szellemi és anyagi

javakat, amelyekkel mint egyének vagy közösségek rendelkezünk. Ezáltal lényegtelenné válik számunkra, hogy ki különb kinél, mert minden egyén és minden nemzet a maga nemében egyedülálló és különleges. Az oktatás tehát egyszerre javítja a demokrácia minőségét és járul hozzá döntő mértékben a fenntartható társadalmi és gazdasági fejlődéshez.

A populizmus másik fontos ellenszere, ha a demokraták becsületesen politizálnak, és őszintén beszélnek. A populisták előszeretettel és gyakran joggal hivatkoznak a politikusok korruptségára és képmutatására. A becsületesség és az őszinteség nemcsak erkölcsileg helyes, hanem célszerű is. Jogállami körülmények között ugyanis hosszabb távon saját csapdájukba esnek a populisták. Délibábos ígéretekkel, a realitástól elrugaszkodva és gyűlöletre alapozva nem lehet jólétet teremteni. A hazugság nem épít, hanem rombol. A szebb jövő pusztá ígéretével, a "csak akarni kell, és megoldódnak a bajaid" primitív állításával nem lesz jólét és felemelkedés. Harmadrészt, a demokratáknak szakmailag is fölkészültnek kell lenniük. Pontosan azokkal a problémákkal kell foglalkozniuk, amelyek az embereket érdeklik, és ezekre a populistáktól eltérően a lehető legpontosabb és legaprólékosabban kidolgozott válaszokat kell adniuk úgy megfogalmazva, hogy ezt a társadalom legszélesebb rétegei is megértsék. A demokratáknak vissza kell találniuk az emberekhez, újra föl kell fedezniük a képviseleti demokrácia lényegét. Nem a néppel van baj, ha elszaporodnak a populisták, hanem velünk, demokratákkal. Csak tisztességesen és szakmailag felkészülten építhetjük a szabadságot és szolgálhatjuk a demokráciát. Igaz ez Magyarországon és mindenhol Európában.